

Rutin för hantering av farligt avfall i samband med cytostatikabehandling

Diarienummer: SN-2026/00156
Paragraf: §
Beslutsinstans: Verksamhetschef KHSV i samråd med MAS
Beslutsdatum: 2026-02-14

Informationsklassning: K1 R3 T3 S1
Dokumentansvarig: Verksamhetschef KHSV
Giltighetstid: tillsvidare

Föregående diarienummer:
Föregående beslutsdatum:
Föregående beslutsinstans:
Föregående paragraf:

Inledning

Detta är en lokal rutin och ska ses som ett komplement till rådande lagstiftning och relaterade dokument. Personal som planerar graviditet, är gravid eller ammar har rätt att avstå arbete med cytostatika. Ställningstagandet grundar sig på att man aldrig helt kan eliminera risken för olycksfallsexponering av cytostatika i arbetet. Basala hygienrutiner ska följas med tillägget att efter hantering, av cytostatika eller material förorenat med cytostatika, ska händerna tvättas med flytande tvål och vatten. Information om cytostatikabehandling ska ges från slutenvården till kommunalt ansvarig vårdgivare i god tid för att kunna planera arbetet. Anvisningarna gäller för all personal som iordningställer och/eller administrerar cytostatika samt personal som exponeras för läkemedlen på annat sätt vid t ex vård av patient i anslutning till medicinering med läkemedlen samt vid omhändertagande av utsöndringar, avfall och städning. Rutinerna följs under behandling och fem dygn efter avslutad behandling.

Syfte med rutinen är att säkerställa att vården av patienter som har behandling med cytotoxiska läkemedel eller läkemedel med toxisk effekt sker patientsäkert, samt att arbetsmiljökraven för personalen följs. Region Östergötlands riktlinjer för hantering av cytostatika ger instruktioner, lagstyrning och bakgrund. Även Cancercentrums webbsida¹ har bistått med vägledning efter kontakt med Motala kommuns avfallsenhet. Nedanstående text är ett komplement med anpassning till behandling i kommunal vård.

Rutin

Material som ska vara tillgängligt

Följande material ska finnas tillgängligt hos patienten. Kan med fördel packas i en låda med lock.

- Skyddsglasögon eller visir (vid risk för skvätt och stänk mot ansiktet). Långärmat engångsplastförkläde.
- Handskar av Nitril.
- Flytande tvål och pappershanddukar (för händerna).
- Avfallspåsar.
- Alkaliskt rengöringsmedel, t ex såpa (använd inte sprit, det rengör inte). Två absorberande dukar för uppsugning av spill (typ engångstrasor eller städtrasor).
- Tillgång till rinnande vatten (alternativt ögonspolningsflaska).
- Märkta behållare för ”Cytostatika och andra läkemedel med bestående toxisk effekt” och eventuellt för ”Skärande och stickande” ska finnas tillgängliga vid behov.

¹ [\[Titel\]](#)

Administrering av läkemedel

Personalens hud får inte komma i kontakt med läkemedlet. Använd engångssked eller engångspincett samt skyddsutrustning när medicin administreras. Tabletter och kapslar får inte krossas eller delas. Vid frågor gällande hantering av läkemedel ska behandlande klinik ansvara för att informera om detta. Delas läkemedlet i dosett ska separat dosett användas och märkas upp tydligt med texten ”cytostatika”. Det är behandlande klinik som bedömer och beslutar om aktuellt läkemedel är möjligt att dela i dosett. Färdigberedda blandningar transporterade i skyddande förpackning från apoteket ska användas i hemmet.

Cytostatikahantering, omvårdnad

Kroppen bryter ner cytostatika och gör sig av med det via olika kroppsvätskor, till exempel urin och svett. Eftersom cytostatika kan skada friska celler är det viktigt att **vara är försiktig med kroppsvätskor under behandlingen och de 5 första dygnet efter avslutad behandling.**

Skyddsutrustning som används under den tiden och finns tillgänglig hos patienten är:

- Handskar av Nitril.
- Långärmat engångsplastförkläde med mudd
- Heltäckande visir och munskydd vid risk för stänk

Cytostatika och utsöndring av cytostatika räknas som farligt avfall, se rubrik avfall.

Hantera kroppsvätskor säkert

Omhändertagande av kroppsvätskor ska ske på ett sådant sätt att patient, personal och omgivning skyddas

- Kräkningar ska hanteras som cytostatikaavfall.
- Blodspill hanteras som cytostatikaavfall.
- Urin som samlas i flaska eller bäcken där ska lock användas. Låt urinen svalna på grund av att varm urin förångas mer. Håll urinen försiktigt i toaletten. Undvik stänk. Spola två gånger med locket nedfällt. Använd icke tömbar uppsamlingspåse om patient har kateter eller dränage. Påsen läggs sedan i en plastpåse som försluts och hanteras som cytostatikaavfall, utan att tömmas.
- Inkontinensskydd (även stomipåsar) ska hanteras som cytostatikaavfall. Läggs i dubbla avfallspåsar och kasseras i ordinarie sopor.
- Avföring ska hanteras som cytostatikaavfall. Spola toaletten två gånger med locket nedfällt.
- Om brukaren svettas mycket ska hen duscha och byt kläder och sängkläder ofta.
- Skyddsutrustningen läggs det i dubbla påsar och slängs i vanliga sopor.

I övrigt omvårdnadsarbete kan man förhålla sig som vanligt till patienten utan att känna oro.

Tvätt eller vid spill på textilier

Tvätt som inte blivit förorenad hanteras som vanlig tvätt. Tvätt som blivit förorenad med kroppsvätskor tvättas enskilt i lägst 60 grader.

Kontaminerad tvätt ska tas omhand omedelbart, om detta ej är möjligt ska tvätten läggas i dubbla plastpåsar tills omhändertagande. Skyddsutrustning ska användas vid kontaminerad tvätt.

Spill av kroppsvätskor

Kroppsvätskor måste snarast tas om hand för att undvika att intorkad substans virvlar upp i luften. Använd skyddsutrustning och absorberande, engångstrasor för att torka upp spill. Tvätta därefter med rengöringsmedel, skölj och torka upp 2 gånger. Allt kontaminerat material försluts i dubbla avfallspåsar och kasseras i vanliga sopor.

En så kallad spillbox ska göras i ordning av utförare och sedan finnas hemma hos patienten eller i nära anslutning. Den ska innehålla:

- Långärmat engångsplastförkläde.
- Handskar av nitril
- Heltäckande visir.
- Andningsskydd FFP3.
- Skoskydd
- Avfallspåsar och vattenlöslig tvättpåse
- Alkaliskt rengöringsmedel ex såpa (EJ sprit)
- 2 absorberande (helst engångs) dukar för uppsugning av spill.
- Ögonspolningsflaska (krav där inte tillgång till vatten finns)

Stänk i ögonen

- Skölj omedelbart och i minst 15 minuter med vatten eller steril isoton natriumklorid 9 mg/ml. Använd helst ögon-dusch. Kontakta ögonläkare. Dokumentera tillbud.

Spill på oskyddad hud

- Skölj rikligt med vatten, minst 5 minuter. Därefter tvåltvätt. Dokumentera tillbud.

Städning

Nitrilhandskar och långärmat förkläde ska användas. Använd rengöringsmedel och vatten. Städmaterial som är flergångs ska tvättas i minst 60 grader. Skaft och stativ rengörs. Engångsmaterial försluts i dubbla avfallspåsar och läggs i vanliga soporna.

Avfallshantering

Cytostatika och kroppsvätskor av cytostatika räknas som farligt avfall. Material som används och blir kontaminerat av cytostatika ska läggas i dubbla avfallspåsar. Detta gäller även handskar, långärmat engångsplastförkläde, tvättlappar, inkontinensskydd, urinpåsar, absorptionsmaterial med mera som kontaminerats med cytostatika (ska förslutas i dubbla plastpåsar). Skärande/stickande material läggs i burk för skärande/stickande. Burken omsluts med genomskinlig plastpåse när den ska kasseras och påsen märks med ”Cytostatika och läkemedelsförorenat avfall”.

Rapportering

I samband med vård hos andra vårdgivare som till exempel vårdcentral, röntgen, laboratorier och transport, ska dessa informeras om att patienten erhållit cytostatika inom de senaste fem dyggen. På remiss till obduktion ska anges att patienten erhållit cytostatika.

